

Gustav Meyrink

Golem

en roman

imprimatur

Tarok (fransk *tarot*) er et meget gammelt kortspil, der spilles af tre personer med 78 blade, deriblandt 21 tarokker, hvoraf I og XXI er de vigtigste; den 22. tarok (0) er det laveste kort i en hvilken som helst farve og kan ikke stikke noget andet kort. Det gælder om at *ultimere*, dvs. få sidste stik, på enten en konge eller på tarok I, der benævnes *pagaten*. I modsætning til f.eks. l'hombre, hvor fjenden er givet, skal man i tarok *af selve spillet finde sin ven eller fjende*. Tarok bruges også som mantisk system, og tarokkerne benævnes da ofte under fællesbetegnelsen Store Arkana (*arcana* (latin) = hemmeligheder). Tarok 0 kaldes da også for *Narren*, mens tarokkerne I (*pagaten*) og XXI kaldes henholdsvis *Magikeren* og *Universet*.

Indhold

SØVN

DAG

I

PRAG

PUNCH

NAT

VÅGEN

SNE

SPØGERI

LYS

NØD

ANGST

DRIFT

KVINDE

LIST

KVAL

MAJ

MÅNE

FRI

ENDE

SØVN

Månelyset falder over fodenden af min seng og ligger der som en stor, lys, flad sten.

Når fuldmånen begynder at skrumpes ind og dens højre side at falme — ligesom et ansigt, der ældes, først får rynker på kinden og derefter afmagres — gribes jeg ved nattetide af en sørgmodig og pinefuld uro.

Jeg sover ikke og er heller ikke vågen; men i denne halvdøs blander selvoplevet sig i mit sind sammen med, hvad jeg har læst og hørt — ligesom strømme af forskellig farve og klarhed flyder sammen.

Før jeg gik i seng, havde jeg læst om Buddha Gautamas levned, og i tusinder af iklædninger drog denne sætning gang efter gang gennem mit sind:

”En krage fløj hen til en sten, der lignede et stykke fedt, idet den tænkte: ”Måske er der her noget velmagende.” Men da kragen ikke fandt noget velmagende, fløj den bort. Ligesom kragen, der fløj hen til stenen, således forlader vi — vi, de stedse søgende — asketen Gautama, da han har mistet sin tillokkelse for os.”

Og billedet om stenen, der lignede et stykke fedt, antog uhyre dimensioner i min hjerne:

Jeg vandrer gennem en udtørret flodseng og samler glatte sten op. Først gråblå med indsprængt glitrende støv; de fylder mit sind med grublen, og dog ved jeg ikke, hvad jeg skal gøre med dem; og dernæst sorte med svovlgule pletter — underligt forvredne forsteninger, der minder om et barns forsøg på at lave plumpe, spraglede øgler.

Og jeg vil kaste disse sten langt bort fra mig; men de falder blot ud af min hånd, og mine øjne slipper ikke for

synet af dem.

Alle de sten, der har spillet en rolle i mit liv, dukker op omkring mig. Mange anstrenger sig møjsommeligt for at arbejde sig gennem sandet frem mod lyset — ligesom store skifferfarvede krebs, når højvande sætter ind — og det er, som om de alle ville tvinge mine blikke til at rette sig mod dem for at fortælle mig ting af uendelig vigtighed. Andre synker udmattede — kraftesløst tilbage i deres huller og opgiver at komme til orde.

Undertiden farer jeg op af denne halvdøs og ser for et øjeblik atter måneskinnet ligge ved fodenden af min seng som en stor, lys, flad sten — men straks efter svinder min bevidsthed, og jeg begynder atter at lede efter hin sten, der piner mig, og som må ligge skjult et sted i min erindrings ruiner og ligner et stykke fedt.

En tagrende må engang have udmundet lige over denne sten, forestiller jeg mig; den har været bøjet i en stump vinkel, og dens rande var ædt op af rust — og trodsigt vil jeg tvinge min hjerne til at beskæftige mig med dette billede for at føre mine opskræmte tanker bag lyset og lulle dem i søvn, men det lykkes mig ikke.

Uden ophør hævder en egensindig stemme i mit indre med tåbelig stædighed — vedholdende som et vindue, som vinden med regelmæssige mellemrum slår mod muren: Det er noget helt andet — det er slet ikke stenen, der ligner et stykke fedt. Og det er ikke til at frigøre sig for denne stemme.

Selv om jeg hundrede gange kommer med den indvending, at alt dette dog er ganske uvæsentligt, så tier den vel en lille stund, men begynder derefter hårdnakket på ny: ganske vist, ganske vist; men det er dog ikke stenen, der ligner et stykke fedt.

Langsomt sniger en pinefuld følelse af hjælpeløshed sig over mig. Hvad der derefter er sket, ved jeg ikke — om jeg frivilligt opgav at kæmpe imod, eller om mine tanker overvældede og kneblede mig?

Jeg ved kun, at mit legeme blev liggende sovende i sengen, og at mine sanser frigjorde sig fra det og ikke mere var bundne til det.

Hvem er nu "jeg", skal jeg lige til at spørge. Da kommer jeg til at tænke på, at jeg jo ikke mere besidder noget organ med hvilket jeg kan stille spørgsmål; og af angst for, at den dumme stemme atter skal vågne op og på ny begynde med sine endeløse betragtninger over stenen, der ligner et stykke fedt, opgiver jeg at spørge.

DAG

Da stod jeg pludselig i en skummel gård og så gennem den åbentstående port en jødisk marskandiser stå lænet til trappegelænderet, der førte ned til hans kælder. På begge sider af nedgangen til butikken hang eller lå hulter til bulter alt muligt gammelt skrammel: itubrækket værktøj, rustne stignøjler og skøjter og alskens udrangerede ting.

Og dette billede havde det trykkende ensformige ved sig, der kendetegner alle indtryk, som dagligt og lige så hyppigt som bissekræmmeren overskrider vor bevidstheds tærskel, og fremkaldte hverken nysgerrighed eller overraskelse hos mig.

Det gik op for mig, at jeg allerede længe havde færdedes i disse omgivelser, men selv fornemmelsen heraf gjorde ikke noget dybere indtryk på mig.

Jeg må engang have hørt eller læst om en mærkelig sammenligning mellem en sten og et stykke fedt, tænkte jeg, idet jeg gik op ad trappen til mit værelse og et øjeblik flygtigt beskæftigede mig med stentrinenes spraglet-plettede udseende.

Da hørte jeg skridt oppe fra trappen, og da jeg kom op til min dør, så jeg, at det var marskandiseren Aaron Wassertrums datter, den fjortenårige, rødhårede Rosina. Jeg måtte passere tæt forbi hende, og hun stod med ryggen mod trappegelænderet og lænede sig æggende tilbage.

Jeg søgte at undgå hendes blik. Hendes snavsede hænder lå på rækværket, og jeg så, hvordan hendes nøgne underarme lyste gennem halvmørket. Jeg væmmedes ved hendes påtrængende smil og dette voksagtige gyngehesteansigt.

Hun må have svampet, hvidt kød ligesom aksoloten, jeg nyelig så i akvariet hos fuglehandleren, følte jeg.

Rødhåredes øjenhår indgyder mig den samme afsky som en kanins. Og jeg lukkede min dør op og slog den hurtigt i efter mig.

Fra mit vindue kunne jeg se marskandiseren Aaron Wassertrum stå ved nedgangen til sin kælder, nu i færd med at klippe sine negle. Var den rødhårede Rosina hans datter eller hans niece? De lignede ikke hinanden.

Mellem alle de jødiske ansigter, jeg daglig møder i Hanefjedsgade, kan jeg tydelig skelne forskellige stammer, der, selv om vedkommende tilhører samme slægt, er lige så forskellige fra hinanden som olie og vand. Her kan man ikke sige: disse to er brødre, og disse to er fader og søn.

Den hører til én stamme og hin til en anden — det er alt, hvad man kan læse sig til af deres ansigtstræk. Hvad bevis ville der også ligge deri, at Rosina lignede marskandiseren!

Disse stammer nærer en hemmelig afsky og væmmelse for hinanden, selv om de er nær beslægtede — men de forstår at hemmeligholde den for omverdenen, ligesom man skjuler en farlig hemmelighed.

Alle vogter de denne viden, og i deres enighed herom ligner de hadefulde blinde, der klamrer sig til et smudsigt tov: en med begge hænder, en anden kun modvilligt med én finger; men alle besatte af en overtroisk frygt for, at de vil være hjemfaldne til undergang, så snart de opgiver det fælles holdepunkt og skiller sig fra de øvrige.

Rosina hører til den stamme, hvis rødhårede type virket endnu mere frastødende end den anden, hvis mandstype er smalbrystet, med lang hønsehals og fremstående adamsæble.

Alt hos disse mænd synes fregnet; hele deres liv sukker de under brunstens kvaler og fører en bestandig øg resultatløs kamp mod deres lyster, evindeligt pint af en hæslig angst for deres sundhed.

Jeg var overhovedet ikke klar over, hvordan jeg var faldet på, at Rosina og Aaron Wassertrum var beslægtede. Jeg havde dog aldrig set dem sammen; end mindre hørt dem veksle blot et ord. Hun holdt også altid til i vor gård eller listede om på trapperne og gangene i huset, hvor jeg boede.

Alle mine husbeboere anså hende for at være en nær slægtning eller i det mindste et plejebarn af marskandiseren, og dog er jeg overbevist om, at ikke én eneste havde nogen grund at anføre til støtte for denne anskuelse.

Jeg ville rive mine tanker løs fra Rosina og så gennem det åbne vindue ned i Hanefjedsgade.

Som om Aaron Wassertrum havde mærket mit blik, vendte han pludselig sit ansigt op imod mig, sit stivnede, hæslige ansigt med de runde fiskeøjne og den udstående overlæbe, der var spaltet af et hareskår.

Han mindede mig om en menneskelig edderkop, der straks mærker den mindste sitren i sit net, hvor ligegyldig den end anstiller sig.

Og af hvad levede han? Hvad tænkte han, og hvad tog han sig for? Jeg vidste det ikke.

I hans kælder hang fra dag til dag, år ud og år ind, bestandig de samme døde, værdiløse ting.

Med lukkede øjne kunne jeg have tegnet det alt sammen: de bulede bliktrumpeter uden klapper, de gulnede ark med soldater til at klippe ud, de rustne sporer, de skimlede læderremme og alt det andet af rust og møl halvt fortærede skrammel. Og foran på gulvet, stablet tæt sammen, så at de næsten spærrede indgangen til kælderen, en dyngede runde komfurplader.

Alle disse ting tog hverken af eller til i tal, og skete det endelig, at en forbigående standsede og spurgte om prisen på et eller andet, gerådede marskandiseren i den heftigste ophidselse. Han trak læben i vejret og udstødte nogle uforståelige lyde i en gurglende, hakkende bastone,

så køberen mistede al lyst til videre spørgsmål og betuttet bortfjernede sig.

Aaron Wassertrums blik havde lynsnart sluppet mit og hvilede nu med anspændt interesse på sidehusets nøgne mure, der stødte op til mit vindue.

Hvad søgte han dér?

Huset lå dog med gavlen ud mod Hanefjedsgade, og dets vinduer vendte ud mod gården! Kun ét lå ud til gaden.

Tilfældigvis syntes der for øjeblikket at være nogen i sidehusets værelser, der lå i samme etage som mit eget — jeg formoder, at disse værelser blev brugt til atelier, thi jeg hørte en mands- og en kvindestemme tale sammen. Men det var umuligt, at marskandiseren kunne vide dette!

Det puslede ved min dør, og jeg tænkte: det er Rosina; hun står stadig derude i mørket og venter på, at jeg skal kalde hende ind til mig.

Og længere nede på trappen står den koparrede, halvvoksne Loisa og lytter med tilbageholdt åndedræt efter, om min dør virkelig skulle blive åbnet, og jeg kan formelig mærke hans had og hans skinsyge.

Han er bange for at komme nærmere og for at blive opdaget af Rosina. Han ved, at han er afhængig af hende som en hungrig ulv af sine vogtere og ville dog helst springe op til hende og give sit raseri frit løb!

Jeg sætter mig ved mit arbejdsbord og tager mine pincetter og gravstikker frem. Men jeg er ude af stand til at arbejde; min hånd er ikke rolig nok til at udbedre de fine, japanske graveringer.

Det triste, dystre liv, der befolker dette hus, lader ikke mit sind i ro, og stadig dukker gamle billeder frem for mig.

Loisa og hans tvillingbroder Jaromir er højst et år ældre end Rosina. Deres fader, der var hostiebager, erindrer jeg næppe. Nu er det vist en gammel kone, der sørger for dem. Jeg vidste blot ikke, hvem det var af alle de mange, der boede skjulte i dette hus som tudser i deres smuthuller.

Men en af dem sørger for de to drenge, det vil sige: hun giver dem deres underhold mod, at de afleverer til hende, hvad de stjæler eller tigger.

Mon hun også giver dem mad? Jeg kan ikke tro det, thi den gamle kommer først hjem sent på aftenen.

Hun skal leve af at vaske lig.

Da de var børn, så jeg ofte Loisa, Jaromir og Rosina lege sammen i gården. Men den tid er for længst forbi. Nu følger Loisa hele dagen i den rødhårede jødepiges spor. Og når han ikke kan finde hende, lister han op til min dør og venter med fortrukket ansigt på, at hun skal komme ud herfra.

Når jeg sidder ved mit arbejde, kan jeg i ånden se ham stå ude på den mørke gang med hovedet med den udmarvede nakke lyttende strakt frem. Undertiden brydes da stilheden pludseligt af en vild larm.

Jaromir, der er døvstum, og hvis tanker bestandigt er besatte af et vanvittigt begær efter Rosina, flakker som et vildt dyr om i huset og udstøder i sin skinsyge og sit vilde raseri uarticulerede hyl, der får blodet til at stivne i mine årer.

Han jager stedse om efter de to, som han tror har skjult sig i et af husets utallige smuthuller, pisket af den tanke, at han stadig må følge i hælene på sin broder, for at der ikke mellem denne og Rosina skal ske noget, som han ikke må få at vide.

Og jeg aner, at det netop er krøblingens evindelige kval, der får Rosina til stadig på ny at nærme sig den anden. Og tager hendes interesse af, forstår Loisa stadig at finde på ny infamiteter, som får Rosinas grusomhedstrang til at flamme op igen.

De lader sig på skrømt overrumple af den døvstumme og lokker ham underfundigt efter sig ind på de mørke gange, hvor de laver fælder for ham af rustne tøndebånd, der smækker i vejret, når man træder på dem, eller af river, de har anbragt med tænderne opefter, så han snubler over dem og river sig til blods.

Fra tid til anden finder Rosina selv på noget satanisk for at pine den døvstumme endnu mere raffineret. Hun ændrer pludselig sin opførsel overfor Jaromir, og lader som om hun nu synes godt om ham.

Smilende over hele ansigtet meddeler hun med rivende hastighed krøblingen en mængde ting, der hensætter ham i en vanvittig ophidselse. Til dette formål har hun lavet sig et hemmelighedsfuldt, kun halvt forståeligt tegnsprog, der redningsløst indfiltrer den døvstumme i et net af forventningsfuld uvished og fortærende forhåbninger.

En gang så jeg ham stå foran Rosina nede i gården; hendes læber bevægede sig så heftigt, og hun gestikulerede så voldsomt, at jeg troede, han i sin vilde ophidselse hvert øjeblik skulle knække sammen.

Og hele den følgende dag listede han i feberagtig forventning om på de mørke trappegange i et forfaldent hus, der lå i den anden ende af Hanefjedsgade — og forsømte herved lejligheden til at tiltigge sig et par kreutzer på gadehjørnerne.

Og da han sent på aftenen kom ravende hjem, halvdød af sult og ophidselse, fandt han, at hans plejemoder havde låset ham ude for natten.

— — —

En lystig kvindelatter trængte gennem muren ind til mig fra det tilstødende atelier.

En latter? En latter i dette hus? I hele ghettoen boede der ingen, som var i stand til at slå en lystig latter op.

Da kom jeg pludselig til at tænke på, at Zwakh, den gamle marionetspiller, for nogle dage siden havde betroet mig, at en ung, fornem herre for en antagelig sum havde lejet hans atelier af ham — åbenbart for her uset at kunne mødes med sit hjertes udvalgte.

Hver nat blev nu den nye lejers kostbare møbler stykke for stykke bragt op i atelieret, i al hemmelighed, thi ingen måtte vide det.

Den godmodige gamle gned sig glædestrålende i hænderne, da han fortalte mig dette, og morede sig som et barn over, hvor fiffigt han havde båret sig ad: ikke én eneste af husbeboerne havde mindste anelse om det romantiske elskovspar.

Gennem tre huse kunne man komme op til atelieret — oven i købet gennem en falddør var der adgang!

I atelieret var der en jerndør. Når man lukkede den op — og det var ikke vanskeligt indefra — kunne man komme ud til trappen i vort hus . . .

Atter klinger den muntre latter ind til mig, og jeg mindes vagt en luksuriøs bolig og en adelig familie, hos hvem jeg hyppigt kom for at foretage små restaureringer af kostbare antikviteter.

Pludselig hører jeg inde fra atelieret et skingrende skrig. Jeg lytter rædselsslagen. Jerndøren smækker larmende op, og i næste øjeblik styrter en dame ind i mit værelse.

Med udslået hår, hvid som en kalket væg, og med et gyldent brokadestykke over de nøgne skuldre.

”Mester Pernath, skjul mig! For guds skyld! — Spørg ikke! Skjul mig!”

Før jeg kan svare, bliver min dør atter revet op og straks efter atter smækket i.

Men et sekund havde jeg set marskandiseren Aaron Wassertrums hæslige fjæs grine mig i møde.

— — —

En rund lysende plet dukker op foran mig, og i månelysen ser jeg atter fodenden af min seng. Endnu ligger søvnen over mig som en tung ulden kappe, og navnet Pernath står prentet med gyldne bogstaver i min erindring.

Hvor har jeg da læst dette navn — Athanasius Pernath?

Jeg tror, jeg tror, at jeg for længe, længe siden engang fik min hat forbyttet, og jeg undrede mig dengang over, hvor nøjagtigt den fremmede hat passede mig til trods for, at jeg har en højst ejendommelig hovedform.

Og da jeg dengang så ned i den fremmede hat — ja, ja, ja, da stod der med gyldne papirbogstaver på det hvide for:

Athanasius Pernath.

Jeg havde altid næret en sælsom afsky og angst for denne hat — jeg ved ikke hvorfor.

Da farer stemmen, der vil vide, hvor den sten er, som lignede et stykke fedt, og som jeg allerede havde glemt, pludselig løs på mig som en pil.

Hurtigt udmaler jeg mig den røde Rosinas skarpe, sødligt grinende profil, og det lykkes mig på denne måde at undgå pilen, der straks forsvinder i mørket.

Ja, Rosinas ansigt! Det er dog stærkere end den utåleligt plaprende stemme; og navnlig i mit værelse i Hanefjedsgade kan jeg være ganske rolig.

I

Hvis mine sanser ikke skuffer mig, kommer der en op ad trappen for at besøge mig. Han må nu omtrent være ved den sidste trappeafsats.

Nu bøjer han om hjørnet, hvor arkivaren Schemajah Hillel bor, og går hen ad de slidte stenfliser i min etage, hvis gulv er belagt med røde teglsten.

Nu famler han sig frem langs væggen, og nu, netop nu, står han derude i mørket og søger møjsommeligt at tyde bogstaverne på min dørplade. Og jeg stiller mig midt i værelset og ser hen imod døren. Den går op, og han træder ind.

Han gjorde et par skridt hen imod mig, men tog hverken hatten af eller sagde "god dag".

Sådan opfører man sig, når man føler sig hjemme, tænkte jeg, og jeg fandt det ganske selvfølgelig, at han netop bar sig således ad.

Han førte hånden til sin lomme og tog en bog frem.

Så bladede han længe i den.

Bogens bind var af metal og prydet med forsiringer i form af rosetter og segl, der var indlagt med farver og små sten.

Endelig havde han fundet stedet, han søgte, og pegede derpå. Kapitlet hed "Ibbur", "sjælens besvarelse".

Det store i guld og rødt udførte initial "I", optog næsten halvdelen af siden og var beskadiget i kanten. Jeg skulle udbedre det.

Initialet var ikke klæbet på pergamentet, hvad der ellers plejede at være tilfældet i de gamle bøger, jeg havde set af den art, men syntes at bestå af to tynde guldplader, der var

loddet sammen på midten og med enderne greb om pergamentets rande.

Altså måtte der, hvor bogstavet stod, være skåret et hul i pergamentet? Og hvis dette var tilfældet, måtte "I"et stå omvendt på næste side?

Jeg bladede om og fandt min antagelse bekræftet.

Uvilkårligt læste jeg siden igennem og den næste side med. Og jeg læste videre og videre.

Bogen talte til mig, som drømmen taler, kun klarere og langt tydeligere. Og den fik mit hjerte til at bæve som ved et vigtigt spørgsmål.

Ordene strømmede som fra en usynlig mund, blev levende og kom til mig. De snoede og drejede sig som broget klædte slavinder, sank så i jorden eller forsvandt i luften som glitrende røg og gav plads for de næste. Hvert af dem håbede en lille stund, at jeg ville kære det til det udvalgte og give afkald på at se de følgende.

Der var nogle af dem, som skred frem, pralende som påfugle, i strålende gevandter, og deres skridt var langsomme og afmålte.

Andre var som dronninger, men ældede og udlevede, med farvede øjenlåg — med et spøgelsesagtigt træk om munden og rynkerne dækket af hæsleg sminke.

Jeg undgik at se mere på dem og vendte mit blik mod de næste, og imod mig kom lange rækker af grå skikkelser med ansigter så almindelige og så blottede for udtryk, at det syntes umuligt, at de kunne indprente sig i erindringen.

Så slæbte de en kvinde frem; hun var nøgen og kæmpestor som en malmkolos.

Et sekund blev kvinden stående og bøjede sig ned over mig. Hendes øjenhår var lige så lange som mit legeme, og hun pegede tavst på sin venstre hånds puls.

Et jordskælv drønedede, og jeg følte, at der var en hel verdens liv i hende. Fra det fjerne bruste et tog af korybanter frem.

En mand og en kvinde omslyngede hinanden. Jeg så dem komme langt borte fra, og stadig nærmere bruste toget.

Nu hørte jeg de helt henrevnes rungende sang tæt ved mig, og mine øjne søgte det tætomslyngede par.

Men nu havde det forvandlet sig til én skikkelse og sad, halvt mand, halvt kvinde — en hermafrodit — på en trone af perlemor.

Og hermafrodittens krone endte i et brædt af rødt træ; deri havde tilintetgørelsens orm gnavet hemmelighedsfulde runer.

Indhyllede i en støvsky kom en hjord af små, blinde får jagende: foder til den gigantiske hermafrodits korybanter.

Undertiden var der mellem de skikkelser, der strømmede fra den usynliges mund, nogle der kom fra graven — med ligklæder for ansigtet.

Og de blev stående foran mig og stirrede med rovdyrøjne forsultent på mit hjerte, så en isnende rædsel skar gennem min hjerne, og mit blod standsede som en flod, i hvis leje der pludseligt styrter store klippeblokke ned fra himlen.

En kvinde svævede mig forbi. Jeg så ikke hendes ansigt, thi hun vendte det bort fra mig, og hun bar en kappe af rindende tårer.

Tog af masker dansede forbi, lo og bekymrede sig ikke det mindste om mig.

Kun en Pierrot ser sig eftertænksomt om efter mig og vender tilbage, planter sig foran mig og stirrer ind i mit ansigt, som var det et spejl.

Han skærer så sælsomme grimasser, hæver og bevæger sine arme, snart dvælende, snart lynsnart, så jeg gribes af en spøgelsesagtig trang til at efterligne ham, blinke med øjnene og trække på skuldrene.

Da støder de utålmodigt fremadstormende skikkelser, der alle begærer at ses af mine øjne, ham til side. Dog ingen af dem formår at dvæle længe foran mit blik. De er som glidende perler på en silkesnor — de enkelte toner i den melodi, der strømmer fra den usynlige mund.

Det var ikke mere en bog, der talte til mig. Det var en stemme. En stemme, der ville noget af mig, som jeg ikke forstod, hvor meget jeg end anstrengte mig. En stemme, som pinte mig med brændende, uforståelige spørgsmål. Men denne stemme var død og uden genklang.

Enhver lyd i den timelige verden har mange ekkoer — ligesom enhver ting har en stor skygge og mange små; men denne stemme havde ingen ekkoer mere — de var for længst, for længst bortvejrede og døde.

Og da jeg havde læst bogen til ende og endnu holdt den i mine hænder — da var det mig, som havde jeg søgende bladet i min hjerne og ikke i en bog!

Alt, hvad stemmen sagde mig, havde jeg hele mit liv båret i mig — det havde kun været skjult og glemt og havde skjult sig for mine tanker lige indtil nu.

— — —

Jeg så op.

Hvor var manden, der havde bragt mig bogen, blevet af?
Gået!?

Ville han hente den, når den var færdig?

Eller skulle jeg bringe ham den?

Men han havde jo ikke opgivet mig sin adresse.

Jeg søgte at huske, hvordan han så ud, men forgæves.

Hvordan var hans påklædning — var han gammel, var han ung? — og hvilken farve havde hans hår og hans skæg? Nej, jeg kunne ikke mere forestille mig, hvordan han havde set ud. — Alle billeder, jeg dannede mig af ham, forflygtigedes.

Jeg lukkede øjnene og pressede hånden mod lågene for at få fat i hans billede.

Forgæves, forgæves.

Jeg stiller mig atter midt i værelset og ser hen mod døren. Jeg bærer mig ad akkurat, som da han kom, og udmaler mig det hele: nu bøjer han om hjørnet, nu kommer han hen ad teglstensfliserne, nu læser han på min dørplade "Athanasius Pernath", og nu træder han ind.

Forgæves.

Jeg er ikke i stand til at huske spor, hvordan han så ud.

Mit blik faldt på bogen, der lå på bordet, og jeg ønskede brændende, at jeg kunne huske noget om den hånd, der havde rakt mig den. Men jeg kunne ikke engang huske, om den havde båret handsker eller ikke, om den havde været ung eller rynket, smykket med ringe eller ikke.

Da fik jeg et sælsomt indfald. En indskydelse, som jeg ikke kunne stå imod. ,

Jeg tog min hat og min kappe på og gik ud på gangen og ned ad trapperne; så vendte jeg atter med langsomme skridt tilbage til mit værelse.

Langsomt, ganske langsomt, akkurat som han var kommet. Og da jeg åbnede døren, så jeg, at skumringen havde bredt sig i min stue. Var det da ikke højlys dag før, da jeg forlod den?

Længe måtte jeg have grublet og ikke bemærket, at det allerede var sent.

Og jeg forsøgte at efterligne den ubekendtes gang og udseende, og kunne dog intet erindre.

Hvordan skulle det vel også lykkes mig at efterligne ham, når jeg ikke havde det mindste holdepunkt for, hvordan han havde set ud.

Men da hændte der noget, som jeg slet ikke havde ventet.

Min hud, mine muskler, mit legeme huskede pludselig alt uden at forråde det til hjernen. De gjorde bevægelser, som jeg ikke ønskede, og som jeg ikke ville. Som om mine lemmer ikke mere tilhørte mig!

Pludselig blev min gang usikker og fremmed. Sådan går et menneske, som hele tiden er i færd med at falde forover, sagde jeg ved mig selv.

Ja, ja, sådan var det. Jeg vidste tydeligt, at sådan var det.

Jeg bar et fremmed, skægløst ansigt med fremstående kindben og så ud af skråt stående øjne. Jeg følte, det var sådan, og kunne dog ikke se det.

Det er ikke mit ansigt, ville jeg forfærdet skribe, ville berøre det. Men min hånd lystrede ikke min vilje — den greb

til lommen og tog en bog frem. Akkurat som han før havde gjort.

Da sidder jeg pludselig igen ved bordet, uden hat, uden kappe, og er atter: jeg. Jeg, jeg.

Athanasius Pernath.

Jeg gribes af rædsel og gru, mit hjerte banker, som om det skal sprænges, og jeg føler, at spøgelsesagtige fingre, der nylig har famlet ved min hjerne, har sluppet deres tag i mig. Endnu sporer mit baghoved den kolde berøring.

Nu vidste jeg, hvem den fremmede var, og jeg havde atter kunnet fornemme ham i mig — hvad øjeblik det skulle være; men forestille mig ham, så at jeg kunne se hans billede for mine øjne — det formåede jeg ikke, og ville jeg aldrig komme til at formå.

Han er som et negativ, en usynlig hulform, hvis linjer jeg ikke kan fatte, og i hvilken jeg selv må smutte ind, når jeg vil have klarhed over hans skikkelse og hans udtryk i mit eget jeg.

I min bordskuffe stod der et lille jernskrin. Jeg ville låse bogen ned i det, og først når denne sjælelige sygdom var veget fra mig, ville jeg tage den frem og begynde på restaureringen af "I"et.

Og jeg tog bogen fra bordet.

Da var det mig, som havde jeg slet ikke grebet om den; jeg tog skrinet: den samme fornemmelse. Som måtte følelsen af at røre ved noget gennemløbe en lang, lang strækning i dybt mørke, før den udmundede i min bevidsthed; som var tingene skilt fra mig ved et årelangt tidsrum og tilhørte en fortid, der længst var draget forbi!

— — —

Stemmen, der lister rundt i mørket for at finde mig og atter begynde at pine mig med sine betragtninger over stenen, der ligner et stykke fedt, er gået forbi mig uden at se mig. Og jeg ved, at den stammer fra søvnens rige. Men hvad jeg nylig oplevede, det var virkeligt liv — derfor kunne den ikke se mig og søger forgæves efter mig, tænkte jeg.

PRAG

Ved siden af mig stod studenten Charousek med kraven på sin tynde, luvslidte overfrakke slået op over ørerne, og jeg hørte, hvordan tænderne klaprede i munden på ham af kulde.

Han kan let få sig en lungebetændelse på halsen i denne fugtige port med dens isnende træk, sagde jeg ved mig selv, og jeg opfordrede ham til at gå med mig op, men han afslog det.

"Jeg takker Dem, mester Pernath," mumlede han tænderklaprende, "men desværre har jeg ikke tid — jeg må videre. Vi ville jo for resten også blive gennemblødt til skindet, hvis vi nu gik ud på gaden — det ville ikke vare længe! Regnen hører sikkert også snart op!"

Regnbygen fejede hen over tagene og strømmede ned ad husenes tage, som var det tårer. Når jeg rakte hovedet lidt frem, kunne jeg oppe i fjerde etage se mit vindue, der, overrislet af regnen, så ud, som om dets ruder var opblødte — uigennemsigtige og ujævne som husblas.

En lille bæk af gult, snavset vand flød gennem gaden, og porten fyldtes efterhånden med forbipasserende, der ville vente, til regnbygen var drevet over.

"Der svømmer en brudebuket," sagde Charousek pludselig og pegede på en buket visne myrter, der af strømmen blev ført ned ad gaden.

En mand bagved os lo højt. Da jeg vendte mig om, så jeg, at det var en ældre, fornemt klædt herre med hvidt hår og et oppustet, tudseagtigt ansigt. Charousek havde også for et øjeblik vendt sig om og brummede noget hen for sig.

Den gamle gjorde et ubehageligt indtryk på mig. Jeg tog blikket fra ham og betragtede de hæslige huse, der stod derude i regnen som tvære, gamle dyr. Hvor uhyggelige og forkomne så de dog ikke alle sammen ud!

De stod der, som om de var bygget uden plan — som ukrudt, der var skudt op af stenbroen. Man havde ladet dem støtte sig til en lav, gul stenmur — den eneste bevarede rest af en århundredgammel, langstrakt bygning — efter bedste beskab, uden hensyntagen til nabohusene. Her et halvt, skævhjørnet hus med tilbagespringende pande; ved siden af det et andet: ragende frem som en hjørnetand. Under den triste himmel så det ud, som om de sov, og man mærkede intet til det uhyggelige, fjendtlige liv, der undertiden udstråler fra dem, når efterårstågen hviler over gaden og hjælper med til at skjule deres svage, næppe mærkbare minespil.

I den menneskealder, jeg har boet her, har jeg fået det indtryk — for hvilket det er mig umuligt at frigøre mig — at husene på visse tider af natten og i dagbrækningen lydløst og hemmelighedsfuldt plejer råd sammen. Da gennemfarer undertiden en svag skælven, som ikke lader sig forklare, deres mure, sælsomme lyde løber hen over deres tage og falder ned i tagrenderne — og vi opfatter vel alt dette med vore sløve sanser, men uden at forske efter årsagen.

Ofte drømte jeg, at jeg havde lyttet til disse huses hemmelighedsfulde tale og med angst og undren erfaret, at de var denne gydes egentlige herrer, der skænkede den al dens liv — om dagen lånende det til deres beboere for, når natten kom, at kræve det tilbage med ågerrenter.

Og lader jeg de sælsomme mennesker, der færdes her som skygger, som væsner, der ikke er født af nogen moder, og som i deres tænken og handlen synes sammensatte af vilkårlige stykker, lader jeg dem i ånden passere forbi mig, så er jeg mere end tilbøjelig til at tro, at sådanne drømme skjuler dunkle sandheder i sig, som blot, når jeg er vågen,

ligger og ulmer i min sjæl som minderne om brogede eventyr.

Da vågnede atter sagnet om den spøgelsesagtige Golem lønligt i min sjæl — sagnet om hint kunstige menneske, som en rabbiner og kabbalist her fra ghettoen fordem skabte af grundstoffet og vakte til tankeløs, automatisk tænkning, idet han anbragte et magisk talord bagved dets tænder.

Og ligesom hin Golem stivnede til en statue af ler i samme sekund, man borttog livets hemmelighedsfulde stavelse fra dets mund, således måtte også, syntes jeg, alle disse mennesker synke afsjælede sammen i samme øjeblik, man fra deres hjerner fjernede et eller andet usselt begreb, en uvæsentlig stræben, hos nogle måske en eller anden formålsløs vane, hos andre måske kun en dump venten på noget ganske ubestemmeligt og ufatteligt . . .

Evindeligt lister disse mennesker lurende omkring! Aldrig ser man dem arbejde, og dog er de vågne med det første dagslys og venter med tilbageholdt åndedræt — som på et offer, der dog ikke kommer.

Og synes endelig en gang en at være kommet inden for deres magtområde — en værgeløs, på hvis bekostning de kan berige sig — da falder der pludselig en lammende angst over dem, de trækker sig tilbage til deres kroge og afstår skælvende fra al handling.

Ingen, hvor svag han end er, har de mod til at kaste sig over.

”Degenererede, tandløse rovdyr, berøvede al kraft og ethvert våben,” sagde Charousek langsomt og rettede sit blik mod mig.

Hvordan kunne han vide, hvad jeg tænkte?

Man spænder undertiden sine tanker så stærkt, at de ligesom sprudende gnister springer over til en andens hjerne, tænkte jeg.

— — —

”Hvad mon de lever af?” spurgte jeg en stund efter.

”Hvad de lever af? Mangen en iblandt dem er millionær!”

Jeg så på Charousek. Hvad mente han dermed? Men studenten tav og så op mod skyerne.

Et øjeblik var konversationen i porten gået i stå, og man hørte kun regnens rislen. Hvad kunne han mon mene dermed: "Mangen en iblandt dem er millionær!?"

Atter var det, som om Charousek havde gættet mine tanker. Han pegede over mod marskandiserbutikken.

"Aaron Wassertrum! Han er for eksempel millionær — næsten en tredjedel af hele ghettoen tilhører ham. Ved De da ikke det, hr. Pernath?"

Jeg tabte næsten mælet af forundring. "Aaron Wassertrum! Marskandiseren Aaron Wassertrum millionær?!"

"Åh, jeg kender ham ud og ind," fortsatte Charousek med indædt raseri, og som om han kun havde ventet på at jeg skulle spørge ham.

"Jeg kendte også hans søn, dr. Wassory. Har De aldrig hørt om ham? Om dr. Wassory — den berømte øjenlæge? Endnu for et år siden talte hele byen begejstret om ham — om den store lærde. Ingen vidste dengang, at han havde skiftet navn og tidligere hed Wassertrum. Han yndede at optræde som den verdensfjerne videnskabsmand, og når talen faldt på hans herkomst, fremstammede han beskedent og dybt bevæget, at hans fader var fra ghettoen — herfra havde han under sorger og lidelser arbejdet sig frem til lyset. Ja, under sorger og lidelser! Men under hvis sorger og lidelser og ved hvilke midler, derom talte han ikke! Dog jeg ved, hvordan det hænger sammen med ghettoen!"

Charousek greb fat i min arm og ruskede den heftigt. "Mester Pernath, jeg er så fattig, at jeg næsten ikke selv fatter det; jeg må gå halvnøgen som en vagabond, og jeg er dog medicinsk student — et dannet menneske!"

Han rev sin overfrakke til side, og jeg så til min forfærdelse, at han hverken havde skjorte eller jakke på, men kun den tyndslidte overfrakke.